

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ПЕЛЕВІН ПРОТИ УКРАЇНИ»
(Заява № 24402/02)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

20 травня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

20 серпня 2010 року

Рішення може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Пелевін проти України»,

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,

Рената Ягер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),

Марк Віллігер (Mark Villiger),

Мириана Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),

Здравка Калайджиєва (Zdravka Kalaydjieva), *судді*,

Михайло Буроменський (Mykhaylo Buromenskiy), *суддя ad hoc*,

та Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,

після обговорення за зачиненими дверима 27 квітня 2010 року,

вносить таке рішення, що було прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 24402/02), поданою проти України до Суду 21 травня 2002 року п. Миколою Миколайовичем Пелевіним (далі — заявник) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — п. Ю. Зайцевим.

3. Заявник скаржився на те, що первісна відмова Верховного Суду України розглядати його касаційну скаргу в порядку ординарного касаційного провадження порушила його право на доступ до суду.

4. 8 квітня 2003 року Суд вирішив направити заяву Уряду. Також Суд вирішив розглядати питання щодо прийнятності та суті заяви одночасно (пункт 3 статті 29).

ЩОДО ФАКТІВ

5. Заявник, Микола Миколайович Пелевін, громадянин України, народився у місті Ростов-на-Дону в 1938 році та наразі проживає у м. Львові.

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

6. 22 липня 1999 року виникла сварка між заявником та М. М. Е. (фізична особа) щодо доступу до горища будинку, в результаті чого заявник сокирою завдав М. М. Е. тілесних ушкоджень.

7. 18 серпня 1999 року М. М. Е. подав до Залізничного районного суду м. Львова заяву щодо заявника в порядку приватного обвинувачення та вимагав відшкодування моральної шкоди.

8. 7 червня 2000 року у Залізничному районному суді м. Львова заявник вимагав ініціювати кримінальне провадження щодо М. М. Е. в зв'язку з нанесенням легких тілесних ушкоджень.

9. 13 липня 2000 року Залізничний районний суд м. Львова, а саме суддя У. П. Ф., порушив кримінальну справу щодо заявника. Він також вирішив, що М. М. Е. повинен бути визнаний потерпілим у цій справі.

10. 9 червня та 3 серпня 2000 року та 27 квітня 2001 року заявник звертався із заявою до голови Залізничного районного суду м. Львова, вимагаючи відводу судді У. П. Ф. у цій справі. Заявник стверджував, серед іншого, що суддя У. П. Ф. не дозволяв йому використовувати російську мову в суді, зокрема, ставити питання свідкам. 18 жовтня 2000 року та 27 квітня 2001 року голова Залізничного районного суду м. Львова відхилив заяву заявника як необґрунтовану.

11. 18 травня 2001 року Залізничний районний суд м. Львова відмовив заявнику в порушенні кримінальної справи щодо М. М. Е. та членів його сім'ї за підозрою

у нанесенні легких тілесних ушкоджень заявнику в травні 2000 року. Заявник подав апеляційну скаргу на цю ухвалу. 25 грудня 2001 року апеляційний суд Львівської області відхилив апеляційну скаргу заявника.

12. 21 червня 2001 року Залізничний районний суд м. Львова визнав заявника винним у нанесенні легких тілесних ушкоджень та у вчиненні самоуправства в липні 1999 року, наклав на нього стягнення у вигляді адміністративного штрафу та звільнив його від покарання в зв'язку з його похилим віком відповідно до Закону України «Про амністію», чинного на той час. Суд також зобов'язав заявника сплатити М. М. Е. відшкодування моральної шкоди та компенсацію судових витрат у сумі 2406 українських гривень. Суд також виправдав М. М. Е. за обвинуваченням у нанесенні легких тілесних ушкоджень заявнику. Заявнику було дозволено виступати російською мовою. Відповідно до протоколу судових засідань заявник не подавав заяви про надання дозволу використовувати російську мову, а також не вимагав надання йому допомоги перекладача.

13. Заявник подав апеляційну скаргу на рішення від 21 червня 2001 року. 25 вересня 2001 року апеляційний суд Львівської області відхилив апеляційну скаргу заявника як необґрунтовану. У провадженнях судів першої та апеляційної інстанції заявник був представлений юристом, що практикує у м. Львові (адвокат, який має свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю).

14. 16 березня 2002 року заявник подав касаційну скаргу до Верховного Суду України. У своїй касаційній скарзі заявник посилався на статті 383–387 Кримінально-процесуального кодексу, які регулюють порядок розгляду кримінальних справ в ординарному касаційному провадженні. У своїй скарзі він зазначив, що він не міг ефективно брати участь у судовому провадженні, оскільки йому не було дозволено використовувати російську мову під час допиту свідків та не було залучено перекладача.

15. 9 квітня 2002 року суддя Верховного Суду України В. С. листом, не ухвалюючи жодних процесуальних рішень, відмовив заявнику в перегляді рішень в порядку виключного провадження.

16. 13 червня 2003 року Верховний Суд України відповідно до ухвали судді К. М. визнав юрисдикцію щодо касаційної скарги та вирішив розпочати касаційне провадження у справі заявника.

17. 31 липня 2003 року Верховний Суд України розглянув касаційну скаргу заявника по суті та відхилив її в порядку ординарного касаційного провадження. Верховний Суд України провів судове засідання за відсутності заявника, але у присутності прокурора та потерпілого у кримінальній справі.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВТСТВО

А. Положення Кримінально-процесуального кодексу України, що регулюють розгляд у касаційному порядку (із змінами від 21 червня 2001 року)

18. Відповідні положення передбачають таке:

Стаття 348. Особи, які мають право подати апеляцію

«Апеляцію мають право подати:

- 1) засуджений...»

Стаття 383. Судові рішення, які можуть бути перевірені в касаційному порядку

«У касаційному порядку можуть бути перевірені:

...

- 2) вироки і постанови апеляційного суду, постановлені ним в апеляційному порядку.

У касаційному порядку також можуть бути перевірені вироки районного (міського), міжрайонного (окружного) судів, військових судів гарнізонів, ухвали апеляційного суду, постановлені щодо цих вироків, крім випадків, коли апеляційною інстанцією зазначені рішення скасовано, а справу направлено на нове розслідування чи новий судовий розгляд».

**Стаття 384. Особи, які мають право на касаційне оскарження
або внесення касаційного подання**

«Касаційні скарги на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, мають право подати особи, коло яких визначено у статті 348 цього Кодексу.

Касаційні скарги на судові рішення, зазначені в частині другій статті 383 цього Кодексу, мають право подати:

- 1) засуджений...»

Стаття 394. Розгляд справи касаційним судом

«Справа з касаційними скаргами і поданнями на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, розглядається з обов'язковим повідомленням прокурора та осіб, зазначених у статті 384 цього Кодексу.

Справа з касаційними скаргами і поданнями на судові рішення, зазначені у частині другій статті 383 цього Кодексу, протягом тридцяти діб після її знаходження розглядається касаційним судом у складі трьох суддів. Суд своєю ухвалою вирішує питання про призначення справи до розгляду з обов'язковим повідомленням осіб, зазначених у статті 384 цього Кодексу, або, з наведенням відповідних мотивів, відмовляє у задоволенні касаційної скарги, касаційного подання...»

Стаття 396. Результати розгляду справи судом касаційної інстанції

«У результаті касаційного розгляду справи суд приймає одне з таких рішень:

- 1) залишає вирок, постанову чи ухвалу без зміни, а касаційні скарги чи подання — без задоволення;
- 2) скасовує вирок, постанову чи ухвалу і направляє справу на нове розслідування або новий судовий або апеляційний розгляд;
- 3) скасовує вирок, постанову чи ухвалу і закриває справу;
- 4) змінює вирок, постанову чи ухвалу».

**В. Положення Кримінально-процесуального кодексу України,
що регулюють перегляд судових рішень в порядку виключного провадження
(із змінами від 21 червня 2001 року)**

19. Відповідні положення передбачають таке:

**Стаття 400⁴. Підстави для перегляду судових рішень
в порядку виключного провадження**

«Підставами для перегляду судових рішень, що набрали законної сили, в порядку виключного провадження є:

- 1) нововиявлені обставини;
- 2) неправильне застосування кримінального закону та істотне порушення вимог кримінально-процесуального закону, які істотно вплинули на правильність судового рішення (...)

**Стаття 400⁹. Порушення питання про перегляд судового рішення
в порядку виключного провадження**

«Клопотання про перегляд судових рішень з підстав, передбачених пунктом 1 частини першої статті 400⁴ цього Кодексу, вправі подавати прокуророві учасники процесу, а також інші особи, якщо таке право надано їм законом.

Клопотання про перегляд судового рішення з підстав, передбачених пунктом 2 частини першої статті 400⁴ цього Кодексу, вправі подавати засуджений, його захисник чи законний представник (...)

ЩОДО ПРАВА

I. ДОСТУП ДО СУДУ

20. Заявник скаржився на відсутність доступу до Верховного Суду України у зв'язку з відмовою Верховного Суду в перегляді його справи в касаційному порядку. Він посилався на пункт 1 статті 6 Конвенції, який викладений наступним чином:

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, ..., який встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

A. Щодо прийнятності

21. Уряд стверджував, що заявник не може вважатись «жертвою» порушення його права доступу до суду, оскільки 31 липня 2003 року Верховний Суд України розглянув його касаційну скаргу по суті. Уряд також стверджував, що касаційна скарга заявника через технічну помилку була спочатку розглянута як така, що подана в порядку виключного провадження.

22. Заявник не погодився. Він стверджував, що розгляд його касаційної скарги від 31 липня 2003 року був викликаний його зверненням до Суду та направленням його заяви Уряду-відповідача.

23. Суд вважає, що питання статусу жертви та відповідні аргументи сторін тісно пов'язані з суттю скарги заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції. Відповідно це питання має бути приєднано до розгляду по суті.

24. З огляду на інформацію, надану сторонами, Суд вважає, що справа порушує питання факту та права за Конвенцією, вирішення яких вимагає розгляду заяви по суті. Суд вважає, що скарги заявника щодо відсутності доступу до суду не є явно необґрунтованими у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції та що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Тому вони повинні бути визнані прийнятними.

B. Щодо суті

25. Уряд не надав коментарів щодо суті скарги на відсутність доступу до суду та наголошував, що заява є непринятною.

26. Заявник підтримав свою скаргу.

27. Суд зазначає, що держава, яка створює суди апеляційної чи касаційної інстанцій, має забезпечити, щоб особи, які відповідають перед законом, мали можливість користуватись всіма фундаментальними гарантіями статті 6 Конвенції в провадженнях у цих судах (див., наприклад, рішення у справі «Делкорт проти Бельгії» (*Delcourt v. Belgium*), від 17 січня 1970 року, пункт 25, Серія А, № 11). Суд повторює, що право на суд, одним з аспектів якого є право доступу до суду, не є абсолютним і може підлягати дозволеному за змістом обмеженням, зокрема, щодо умов прийнятності скарг. Такі обмеження не можуть зашкоджувати самій суті права доступу до суду, мають переслідувати легітимну мету, а також має бути обґрунтована пропорційність між застосованими засобами та поставленою метою (див., наприклад, рішення у справі «Ашінгдан проти Сполученого Королівства» (*Ashingdane v. the United Kingdom*), від 28 травня 1985 року, пункт 57, Серія А, № 93).

28. Повертаючись до фактів цієї справи, Суд зазначає, що касаційна скарга заявника, хоча і була подана в порядку ординарного касаційного оскарження, була розглянута та відхилена Верховним Судом України як скарга про перегляд рішень в порядку виключного провадження без обґрунтування та винесення будь-якого процесуального рішення (див. вище пункти 18 та 19). Уряд визнав, що касаційна скарга була помилково розглянута у порядку виключного провадження.

29. Суд зазначає, що після того, як ця справа була направлена Уряду, 13 червня 2003 року (див. вище пункт 16) Верховний Суд України розпочав ординарне провадження з розгляду касаційної скарги заявника, розглянув її по суті та відхилив. Проте національні органи влади жодним чином не визнали, що прийняте 9 квітня 2002 року перше рішення (див. вище пункт 15) щодо розгляду касаційної скарги заявника як заяви про перегляд в порядку виключного провадження становило втручання в право доступу заявника до суду касаційної інстанції.

30. Крім того, судове засідання 31 липня 2003 року у Верховному Суді України щодо розгляду касаційної скарги (див. вище пункт 17) було проведене за відсутності заявника, але в присутності прокурора та потерпілого у кримінальній справі.

31. Беручи до уваги всі обставини справи, Суд вважає, що заявник зазнав надмірного обмеження його права на доступ до суду та відповідно права на справедливий суд, що не було ніколи визнано чи виправлено національними судами. Тому відповідно мало місце порушення цього положення. З цього слідує, що попередні зауваження Уряду щодо статусу жертви (див. вище пункт 21) та розгляд, який було приєднано до розгляду скарги по суті (див. вище пункт 23), повинні бути відхилені.

32. Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. ІНШІ СКАРГИ

33. Заявник також скаржився за пунктами 1 та 2 статті 6 на те, що кримінальне провадження, порушене щодо нього, було несправедливим та надмірно тривалим. Він також скаржився на порушення пункту 3 статті 6 у зв'язку з тим, що йому не було дозволено використовувати російську мову під час провадження у національних судах та не було надано допомогу перекладача з української мови на російську.

Заявник також скаржився на порушення його права на приватне життя та відсутність ефективного національного засобу юридичного захисту щодо його скарг на відмову національних державних органів розпочати кримінальне провадження щодо М. М. Е. При цьому він посилався на статті 8 та 13 Конвенції.

Заявник також скаржився на порушення пункту 1 статті 2 Першого протоколу в зв'язку з відмовою Верховного Суду України розглядати його кримінальну справу в ординарному касаційному провадженні.

34. Уважно дослідивши зауваження заявника у світлі всіх наявних матеріалів та настільки, наскільки вони охоплювалися його компетенцією, Суд дійшов висновку про відсутність будь-яких ознак порушень прав і свобод, передбачених Конвенцією.

35. Таким чином, ця частина заяви повинна бути визнана неприйнятною як явно необґрунтована відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

36. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

37. Заявник надав свої вимоги щодо справедливої сатисфакції поза межами встановленого строку. Ці вимоги не були долучені до справи для розгляду Судом. Відповідно Суд вважає, що присудження будь-якої суми не вимагається.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішив* приєднати до розгляду по суті попередні заперечення Уряду щодо статусу жертви заявника та відхилив їх після розгляду по суті.
2. *Оголошує* скаргу стосовно відсутності доступу до суду за пунктом 1 статті 6 Конвенції прийнятною, решту скарг у заяві неприйнятними.
3. *Постановляє*, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено у письмовій формі 20 травня 2010 року згідно з пунктами 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Голова